

До питання духовності і моральних принципів релігії

*Анатолій КУЗНЕЦОВ, докт. філос. наук, проф.,
Ольга ГАПЛЕСЬКА, ст. викладач Національний аерокосмічний
університет ім. М. С. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»*

Духовність, за релігійним світоглядом властива будь-якій людині – вважає вона себе віруючою або атеїстом. Духовність може існувати в прихованому вигляді і виявитися в результаті духовного виховання або навіть несподівано під дією Святого Духу. Тому релігія категорично заперечує страту. Звідси виводиться поняття гріха не як проступку, помилки, злочину, здійсненого людиною, а як випадання з об'єктивно існуючих світових зв'язків, що призводить до страждання, болю, втрат тощо. Будь-який найзакореніліший злочинець може увірувати в Бога і, завдяки цьому, релігія надає людині шанс духовно віродитися.

Релігія стоїть на тій позиції, що релігійність – це і є духовність. Ця якість людини відрізняє її від тварини. Завдяки духовності, людина внутрішньо, інтуїтивно розрізняє добро і зло.

Моральність в релігійному розумінні пов'язана з духовним світом людини, в якому первісно присутнє відчуття Вищого начала, «іскра Божія». Починаючи з середньовіччя вважається, що моральність відображає об'єктивно існуючі закони світового етичного порядку, котрі надають світу цілісність, гармонію, впорядкованість.

Широке коло етичних ідей відображено у вченні «о трьох світах і двох натурах» українського релігійного філософа 18 століття Г.Сковороди. Біблія

для нього є взірць соціального упорядкування людства і безумовний гарант того, що суспільство буде в любові, любов у богові, а бог у суспільстві. Моральні почуття властиві кожній людині, але їй потрібно розвиватися, орієнтуючись на закони вищого духовного світу.

В рамках різних релігійних систем виділяються моральні принципи, яких кожна людина повинна неухильно дотримуватися. У світових релігіях ці принципи співпадають. Оскільки нам ближче християнство, звернімо увагу на найбільш істотні його етичні положення.

Християнство увійшло у світ як нове вчення про життя, міняючи моральні настанови людей, звернулося до душі людини (до її духовно-етичних переживань і почуттів) не як до маси, до натовпу, а як до конкретної людської особи, поставивши її на величезну висоту. Згідно з християнським віровченням під духовністю людини розуміється її богоподібність. Таким чином, у людині вже споконвічно закладені абсолютні цінності. Завданням людини є їх розкриття. Ідеалом моральної досконалості особи в християнстві є живий зразок в образі Ісуса Христа. У нім представлене те, до чого повинна бути спрямована звичайна людина і що вона може здійснити у своєму житті. Глибоким ціннісним змістом наповнюються такі людські якості як любов, співчуття, жертовність, терпимість, цнотливість. Багато біблейських висловів, сюжетів, ситуацій свідчать про те, чого християнство навчає: «людина не повинна бути як всі», «кожній людині Бог дає особливе служіння», «люди різною мірою можуть наблизитися до Бога», «щастя людини – це його внутрішній стан, який не залежить від усього того, що відбувається у зовнішньому світі».

Богослови підкреслюють, що сучасній людині властиво не закликати бога йти з нею, частіше особа думає, як йти з іншими. Людина йде від відповідальності перед Богом, розширює свій шлях настільки, що з нею йде натовп, але з нею вже немає Бога. А шлях людини повинен бути вузьким і тісним, без цього не буде благодаті. Християнство рішуче виступає проти владолубства, нетерпимості, прагнення до матеріальних благ, прагматизму.

Тож релігійно-етичні принципи зберігаються, історично міняється тільки їх зовнішня форма, шляхи і засоби релігійно-етичного виховання. Можна сказати, що у релігії відсутнє поняття прогресу моралі. Добро і зло існують у світі і протистояння між ними посилюється, і немає підстав для ствердження, що людський рід кращає.